

Tres itineraris per mirar d'una altra manera els carrers, els edificis i l'urbanisme, a la recerca dels valors patrimonials que guarden els barris del Guinardó, la Font d'en Fargues, Horta i la Clota

1 L'urbanisme dens del Guinardó antic

Itinerari i notes:
Joan Corbera

Passejada realitzada el 6 d'abril de 2014

Molts elements urbans actuals ens parlen del passat. Sovint passem pel seu davant sense posar-hi atenció. Cases, jardins, reixes, portalades... són testimonis de la nostra història. El Guinardó antic té una estructura urbana densa. Després de la Guerra Civil, els blocs de pisos varen substituir les torretes i casetes amb jardí. A pesar d'aquesta gran transformació, encara podem trobar restes del primigeni Guinardó.

L'Ajuntament de Barcelona, a començaments de 1979, va aprovar les ordenances que regeixen el Catàleg del Patrimoni arquitectònic, artístic i històric de la ciutat. Aquest Catàleg, actualitzat l'any 2000 (cada deu anys s'hauria d'actualitzar) inclou alguns elements dels barris situats als peus del turó de la Rovira (Can Baró, Baix Guinardó i antic Guinardó). Existeixen quatre nivells de protecció. La categoria superior la formen els elements amb nivell A (Bé Cultural d'Interès Nacional), decidits per la Generalitat. La següent categoria la formen els de nivell B (Bé Cultural d'Interès Local), decidits per l'Ajuntament i ratificats per la Generalitat. El nivell C

(Bé d'Interès Urbanístic) és competència absoluta de l'Ajuntament. Per últim, els de nivell D (Bé d'Interès Documental). Per a les tres primeres categories és obligat el manteniment, no és possible l'enderroc, mentre que al nivell D es permet l'enderroc després de presentar i ser aprovat un estudi historicoarquitectònic. El Guinardó només té un element de nivell A: l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Trobem tres elements del nivell B: la Casa d'Altures (seu del Districte d'Horta-Guinardó), la torre Ravetllat-Pla (a l'avinguda Mare de Déu de Montserrat, 114-132) i la torre Planàs, situada al final del carrer del Doctor Cadevall. Els més abundants són els elements de nivell C: trenta en total, destacant entre ells

la masia de can Baró, el mas Guinardó, les escoles municipals del Parc del Guinardó i d'Arc Iris, l'Aliança, la torre del Suro o la Villa Rosario. Tant sols hi ha set elements del nivell D, on queda inclòs, sorprenentment, el Centre Cívic del Guinardó.

L'itinerari que presentem visita alguns d'aquests elements catalogats. Però anem més enllà. Contemplarem altres edificis i llocs que considerem d'interès. La frontera entre el que és i no és patrimoni és difícil de delimitar.

Posarem un subratllat sota el nom de cada element catalogat.

u

1. Mas Guinardó

Plaça Salvador Riera. Edifici d'estil modernista construït a començaments del segle XX sobre una antiga masia. A l'interior de l'actual Casal d'Entitats, a la paret d'entrada a la cafeteria, s'hi conserven vestigis de la construcció rural i algunes pedres ben tallades de la torre/colomar existent ja a l'any 1400. L'edifici modernista es va inaugurar el 1904 com un hotel.

Catalogat a nivell C.

2. Casa Gruart

Maspons i Labrós, 11. Va ser construïda el 1913, com figura a la façana que dona al passatge dels Garrofers. Era propietat de Jordi Gruart, un personatge molt actiu al barri i membre de la junta de l'Associació de Propietaris del Mas Guinardó. En aquest terreny, el 1902, s'hi instal·là el primer envelat de festa major del Guinardó.

3. Casa Boloix

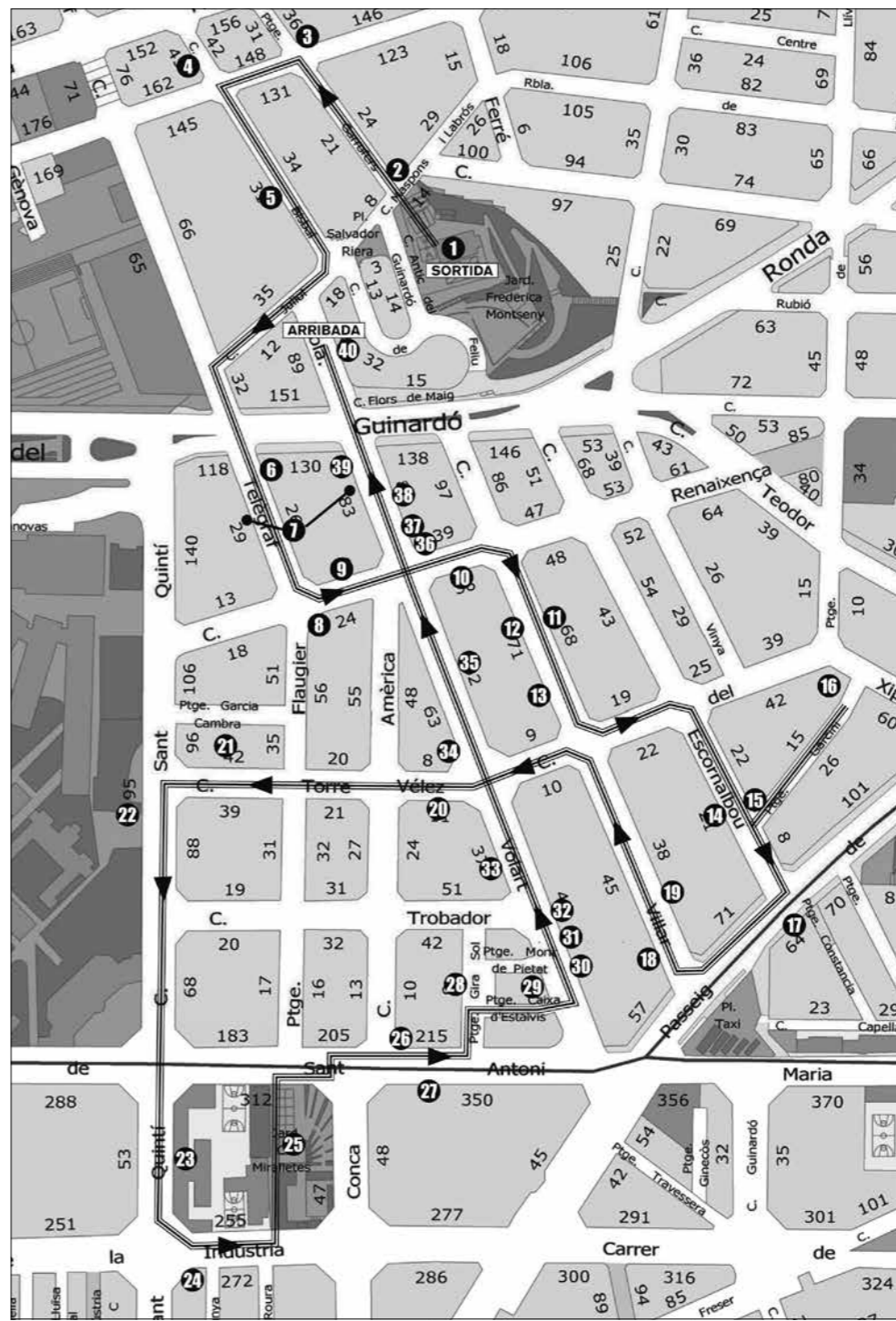
Passatge Garrofers, 26. Una casa i un passadís amb magatzems edificats a la cantonada del passatge dels Garrofers amb el carrer de Varsòvia. El terreny arribava fins a l'avinguda de la Mare de Déu de Montserrat. A la porta metàl·lica del carrer Varsòvia s'hi llegeixen les inicials "SB", el nom de la família propietària, Boloix, els descendents de la qual encara hi viuen.

4. Casa Dolors Palau

La Bisbal, 35. Edifici molt ben conservat, d'estil noucentista, obra del reconegut arquitecte Adolf Florensa. El seu propietari, el polític republicà radical (Partit Lerrouxista) Ramon Palau i Morros, la va fer construir a mitjans de la dècada dels anys vint del segle passat. Una filla seva, Dolors Palau i Roura va ser la directora de l'Escola Municipal del Parc del Guinardó, escola propera a la casa on va viure fins poc abans de morir l'any 1996.

5. Cases de passadís

La Bisbal, 15. Per fer front al problema del barraquisme, als anys vint, es construïren petites urbanitzacions de cases minúscules al voltant d'un passadís que donava al car-

rer. El nombre d'habitadges era molt variat. Al Guinardó es conserven algunes mostres d'aquest urbanisme pensat per a la classe obrera. L'any 1930 a Barcelona hi havia uns 1.600 habitatges de passadissos. Aquest passadís és de 1918.

6. Carrer Telègraf

Telegraf, 24. A la paret de la casa quasi enderrocada s'hi pot llegir, pintat en blau, el nom del carrer. Aquesta zona, al llarg dels anys ha patit moltes modificacions causades pel projecte i l'execució del Primer Cinturó de Ronda. De l'antic urbanisme, queda el carrer de Juliol. Han desaparegut un carrer paral·lel a Juliol que es deia Florit i un altre anomenat Gràcia (posteriorment Antonio M. Quadrado). El

Rètol antic amb el nom del carrer Telègraf

El xamfrà arrodonit de les cases d'en "Santa"

projecte d'Enllaços afectà ben aviat aquesta part del Guinardó.

7. Construccions semblants

Telègraf, 6 al 12 i 17; també a *Rambla Volart 77 i 79*. Un grup de cases mostren el mateix model arquitectònic a les façanes. Probablement les construïa un mateix promotor o mestre d'obres, en un estil poc definit. Foren edificades durant els anys vint.

8. Cases d'en "Santa"

Renaixença, 20. Un grup, recentment restaurat, de cases d'estil noucentista. El seu promotor va ser un popular conseller de l'Ajuntament de Barcelona pel partit republicà, anomenat Manuel Santamaria, que impulsà moltes millores al barri. A l'altra banda del passatge Flaugier hi havia un altre grup, amb jardí al davant, ja desaparegudes. El Cadastre les inscriu a l'any 1925.

9. Casa amb inscripcions

Renaixença, 19. De l'antiga botiga de materials de construcció només n'han quedat les lletres de la façana. A l'esquerra de la porta hi llegim: SUMINISTROS CONSTRUCCION; a la dreta: LOZA Y DERIVADOS.

10. Torretes amb pretensions

Renaixença, 30 a 36. Datades a l'any 1917, formen un conjunt de cases d'un modernisme molt recargolat. S'han perdut les que hi havia a les dues cantonades. Es mantenen en molt bon estat de conservació.

Catalogades a nivell C.

11. Curioses cases de passadís

Villar, 62. Hi ha sis cases de poc més de 40 metres². Eren propietat de dues germanes. Es destacable la decoració teatral de la façana del carrer. Per problemes d'herències, s'han conservat, tot i els diversos intents per edificar un bloc de pisos en aquest terreny.

12. Clàssiques torretes del Guinardó

Villar, 65 i 67. Dues mostres que han quedat de l'ampli catàleg de casetes i torretes que poblaven el Guinardó abans de la Guerra Civil. Un jardí al davant era un tret de distinció.

13. Reixes de ferro

Villar, 55. Sovint les cases han sofert modificacions notables però les reixes de les finestres i de les portes s'han conservat. En aquest cas, edifici i reixes formen un conjunt de la mateixa època. Construcció de 1912.

14. El problema de les rasants

Escornalbau, 13 a 17. Unes torretes construïdes per sobre de les voreres actuals. Durant els primers anys de la urbanització del Guinardó hi van haver molts problemes per

Detall amb l'any de la casa Gruart. A sota, passadís de la casa Boloix

la manca d'un plànol de rasants dels carrers. Molt interessants els esgrafiats de la casa del número 13.

15. Casa moderna amb esgrafiats

Escornalbou, 10. Edificada a començaments dels anys trenta, és una torreta molt interessant, d'una elegant modernitat (vegeu les terrasses) combinada amb uns estilitzats esgrafiats blancs sobre parets de color verd intens.

16. Can Garcini

Al final del passatge Garcini, cantonada amb el carrer Xiprer, trobem la masia/torreta de can Garcini. L'edifici, tal com el veiem actualment, és una construcció de començaments del segle XIX, aixecat sobre una antiga edificació rural, per Josep Caietà Garcini de Salomó, ministre de la Real Audiència del Principat de Catalunya. A partir de 1882 va pertànyer a la família d'Alòs fins el 2005. L'Ajuntament està en tràmits per adquirir la casa i el jardí. Per reclamacions judicials, *va ser exclosa del Catàleg on hi figurava amb el nivell C.*

17. Passeig de Maragall i els seus passatges. El carrer del Guinardó

Aquest tram del passeig de Maragall formava part de l'antiga carretera d'Horta i durant la primera dècada del segle XX es coneixia com carrer de la Garrotxa. Al costat de llevant s'hi edificaren, ja des de finals del segle XIX, diverses urbanitzacions al voltant de petits passatges (Rustullet, Aloi, Constança, Capella) emmarcats per dos carrers importants: Trinxant i Guinardó.

18. Casa de quatre nivells d'inspiració noucentista

Villar, 9. Edificada a finals dels anys trenta, manté la seva unitat original. Senzilla però elegant.

19. Balcons amb reixes

Villar, 16. Datada al Cadastre a l'any 1924. Els pisos aixecats posteriorment li han fet perdre el valor original, però conserva unes interessants reixes i baranes de balcó

20. La casa de Montserrat Caballé

Torre Vèlez, 9. Una casa sense pretensions construïda a mitjans dels anys trenta. Hi va viure després de la Guerra Civil la famosa cantant (nascuda el 1933) amb els seus pares, on hi va néixer el seu germà Carles.

21. Cases de la Cooperativa militar

Torre Vèlez del 26 al 40 / Sant Quintí del 90 al 100 / passatge Garcia Cambra del 2 al 16. Tota una illa de casetes construïdes el 1929, que han arribat fins els nostres dies en un estat de conservació notable. Al barri hi ha dos altres grups de cases de la Cooperativa que segueixen el mateix model archi-

Placa del carrer Guinardó

Cases de la Cooperativa militar

tectònic: al passatge Tinent Costa (entre els carrers Segle XX i Torre dels Pardals), ben conservades, i a la Travessera de Gràcia, tocant a Cartagena (un grup totalment deteriorat). *Catalogades a nivell C.*

22. L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i la seva xemeneia

Patrimoni de la humanitat, l'hospital és un dels monuments modernistes més importants del món. Tan sols destacar la xemeneia que es veu des del carrer de Sant Quintí, l'única d'aquesta mesura que existeix al Guinardó. *Catalogat a nivell A.*

23. Institut Moisès Broggi

Sant Quintí, 50. Ampli edifici escolar construït a mitjans dels anys cinquanta. Anteriorment s'anomenava Institut de Sant Josep de Calassanç.

24. Els passatges del carrer Indústria

Quan arribem al carrer de la Indústria, a banda i banda del carrer de Sant Quintí, s'hi urbanitzaren un seguit de passatges curiosos, que és podrien datar al voltant de la dècada dels anys vint. És interessant el passatge Catalunya, nom que es deu al fet d'estar al costat d'un carrer que es deia Catalunya i que ara és el carrer de Sant Quintí.

25. Can Miralletes

Jardins de can Miralletes. Un element rural que s'ha mantingut fins els nostres dies. Formava part d'un conjunt agrícola més gran anomenat can Miralles. A la llinda d'entrada de l'actual restaurant s'hi pot llegir, no sense dificultat, la data: 1736.

26. Un edifici amb arquitectura del temps de la República

Sant Antoni Maria Claret, 207. Aixecat a mitjans dels anys trenta, mostra una elegant simplicitat de formes, tant en els murs i les motlures com en les baranes i reixes. Fins a les acaballes dels segle XX, una comissaria de policia ocupava els seus baixos.

27. Edifici d'Antoni de Moragas i Gallissà

Sant Antoni Maria Claret del 318 al 332. Bloc d'estil contemporani de caràcter racionalista, amb una façana on es distingeixen ben clarament els elements estructurals, els murs i els balcons. La façana interior a l'illa té el mateix tractament que la façana del carrer. Construït entre els anys 1956 i 1957, va ser un model arquitectònic avançat al seu temps. *Catalogat a nivell C.*

28. Dos edificis bessons però diferents

Passatge Gira-sol, 3 i 5. Començats al mateix temps i acabats en moments diferents. La decoració exterior mostra aquesta diversitat, tot i que l'estructura és la mateixa. Són dues mostres de finals dels anys trenta.

29. Els blocs d'habitatges de la Caixa de Barcelona (dels Marquesos)

Rambla Volart / Sant Antoni Maria Claret. Acabat de construir el 1949, aquest immens bloc de pisos va ocupar l'espai de l'antiga masia de can Viladomat. La combinació de totxo vist amb la pedra artificial marca l'estil arquitectònic típic que s'imposà a Barcelona després de la Guerra Civil.

30. Casa de quatre nivells amb decoracions d'orles florals

Rambla Volart, 8. Són interessants els elements de forja. És com una torreta allargada verticalment per encabir-hi més pisos.

31. Dos edificis interessants

Rambla Volart, 14 (tres nivells) i 16 (dos nivells). Les façanes estretes ens indiquen les mides de les parcel·les posades a la venda de les urbanitzacions dels masos Guinardó i Viladomat.

32. Conjunt de torretes "modernes"

Rambla Volart, 26, 34 i 36. Formaven un conjunt més ampli i continu. Blocs de pisos ocuparen l'espai d'algunes d'elles. Estan construïdes en parelles, seguint un eix de simetria. Es varen construir a partir de 1945. Per l'època, tenen un estil arquitectònic força avançat.

33. Bloc majestuós

Rambla Volart, 29-31. La llinda de la porta d'entrada ens informa de la data de construcció: 1937. S'ha mantingut sense canvis, amb portes i finestres amb arcs de mig punt. Les balconades són magnífiques. El conjunt respira un aire noucentista.

34. Dues cases simètriques amb dibuix esgrafiats.

Rambla Volart, 39. El Cadastre data l'edifici a l'any 1926. Restaurat, llueix a la façana un dibuix esgrafiats. A la cantonada amb el carrer de la Torre Vèlez encara hi ha un solar enjardinat. En aquest lloc hi havia una ta-

verna anomenada la Bohèmia, sucursal de la cervesera del mateix nom que més tard es transformà en la DAMM.

35. Edifici dels dos cavalls rampants

Rambla Volart, 58. Un edifici singular d'estil modernista. La façana és un catàleg de totes les tècniques constructives d'aquell moment: la forja de les reixes, la fusteria de les portes, el trencadís d'alguns detalls, els esgrafiats... *Catalogat a nivell D.*

36. Torreta amb jardí a la cantonada

Rambla Volart, 62 bis. Edifici de l'any 1941 segons el Cadastre. Probablement es va iniciar abans del final de la Guerra Civil. Les línies rectes i harmòniques de la façana manifesten un aire renovador. És curiosa la situació del jardí, ocupant el xamfrà de la cantonada.

37. Una antiga casa que ha crescut

Rambla Volart, 64. A la comisa de l'edifici hi llegim dues dates: 1902-2000. La primera correspon a la data de construcció d'una torreta modernista, mentre que la segona es refereix a la data de l'ampliació en alçada de l'edifici. El baix nivell de catalogació va permetre aquest creixement. *Catalogat a nivell D.*

38. Edifici simètric amb porteria alta

Rambla Volart, 68. Un altre exemple de simetria. Construït el 1925. És destacable l'alçada del portal d'entrada, equivalent a l'alçada de les dues primeres plantes de l'edifici. Un edifici sense pretensions però ben conservat.

39. Escola Castro de la Peña

Rambla Volart, 81. Construcció modernista espectacular de la primera dècada del segle XX. Estava rodejada de jardins que posteriorment foren edificats. La torre fou ocupada el 1915 per l'Institut Médico-Pedagògic del doctor José Córdoba (traslladat uns anys més tard a la torre Planàs situada al final del carrer del Doctor Cadevall). Diverses institucions escolars han ocupat aquest noble espai fins a l'actualitat.

40. Escola Tres Fonts

Rambla Volart, 88. La primera escola del Guinardó entrà en funcionament l'any 1908. La família Parramon-Tubau construïren aquest edifici escolar i l'Ajuntament de Barcelona el va llogar per fer-hi unes Escoles Municipals. L'arquitecte Josep Goday el va renovar dins del programa de construccions escolars de l'Ajuntament. Durant la República es va signar un contracte de lloguer indefinit, que ha durat fins ara. Les mides de les seves instal·lacions portaran a tancar el centre en un termini d'uns dos anys.

2

La ciutat jardí entre Font d'en Fargues i Horta

Itinerari i notes: Carlota Giménez

Passejada realitzada el 4 de maig de 2014

Agafant l'antic camí d'Horta des del Guinardó, que venia de Gràcia i avui carrer Garriga i Roca, farem un recorregut pel barri de la Font d'en Fargues i arribarem a l'antiga carretera d'Horta, que venia de Barcelona, avui passeig Maragall. Entrarem a Horta recorrent alguns carrers del nucli antic per observar com s'ha urbanitzat i quins elements podem contemplar per entendre l'evolució del paisatge urbà i la seva transformació.

El barri de la Font d'en Fargues va néixer a començaments de segle XX a causa, per una banda, de la facilitat de desplaçament a partir de l'arribada del tramvia elèctric i després pel desig dels ciutadans amb un cert poder adquisitiu de tenir una segona residència d'estiu segons l'ideal de la ciutat-jardí, que propicià la parcel·lació de terres que havien estat de conreu de vinya, principalment de Montserrat de Casanovas, propietària de can Fargues. Els bons aires de muntanya van portar famílies benestants, periodistes i famílies més modestes que van fer les seves torres o torretes amb jardí. D'altres edificacions que ara anomenem equipaments sorgiren per les necessitats socials dels habitants que finalment s'hi van quedar a viure tot l'any.

Horta és l'antic municipi agregat a Barcelona el 1904. El seu passat de poble rural ha deixat quantitat d'edificis de tota mena que il·lustren els estils i els gustos de dife-

rents èpoques en alguns casos de segles enrere. I també com a poble d'estiueig a partir de finals del XIX, ha deixat empremta per les cases que encara queden, que evocuen una forma de viure reposada, tranquil·la i plaent, que ja pertany al passat.

1. Escola Municipal Parc del Guinardó

Carrer Garriga i Roca, s/n - Estil Noucentista - Obra d'Adolf Florensa - 1923 - Nivell de protecció C

■ Escola creada a partir de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, segons els nous corrents pedagògics europeus, amb construccions d'escoles en zones d'ambient sa i a l'aire lliure.

2. Casa unifamiliar

Carrer Montserrat de Casanovas, 20 - Estil Modernista - 1908 - Nivell de protecció C

■ És de les primeres cases d'aquest carrer i durant molt de temps va ser la que l'encapçalava. Encara es pot veure la placa antiga del carrer que ho corrobora. Surt en un plànol d'urbanització de 1915 de Josep Romeu.

3. Casa unifamiliar

Carrer Montserrat de Casanovas, 64 - Estil Modernista - primera dècada del XX - Nivell de protecció B

4. Casa unifamiliar

Passeig Font d'en Fargues, 50 - Estil Clasicista - 1934 - Nivell de protecció C

■ Era la casa de la família Gil, membres de l'Associació de Propietaris de las barriades de Fargas, Mulassa y sus entornos, amb seu al Casino (ara Casal Font d'en Fargues).

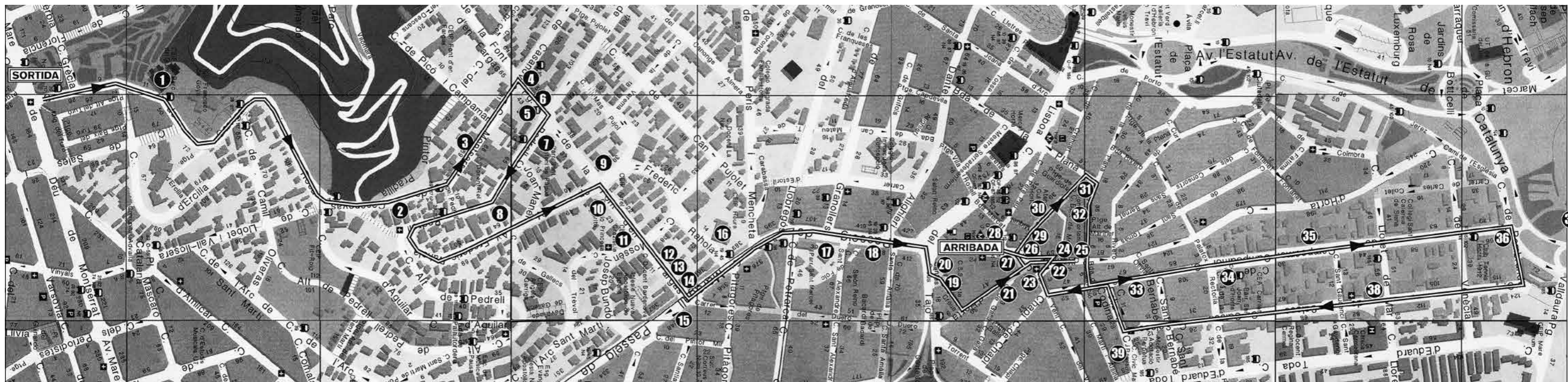
5. Casa de Josep Fabrè

Passeig Font d'en Fargues, 39 - Estil Modernista - primera dècada segle XX - Nivell de protecció C

■ Els Fabrè van edificar per a diferents membres de la família, tres torres amb els corresponents jardins, aquesta, una altra

Pg. Font d'en Fargues (1910). Dreta: can Giol i cases núm. 8 i 10. Esquerra: casa núm. 15

que feia cantonada amb el carrer Montserrat de Casanovas i l'altra al carrer Pedrell. Aquesta és l'única que perdura.

6. Casal Font d'en Fargues

Passeig Font d'en Fargues 44 / carrer Pedrell, 67-69 – Estil Noucentista – Obra d'Adolf Florensa - 1928 – Nivell de protecció C

■ Antic Casino creat com a seu social de l'Associació de propietaris de las barriades de Fargas, Mulassa y sus entornos, a partir de l'empenta dels seus socis. Després d'una trajectòria atzarosa després de la Guerra Civil, actualment és el Casal Font d'en Fargues de propietat municipal.

7. Església de Sant Antoni de Pàdua

Carrer Pedrell, 64 - 1939 – Obra d'Adolf Florensa

■ Tant l'església primitiva de 1927 (destruïda en els primers dies de la guerra) com l'actual, es van poder edificar per la iniciativa i els diners dels socis de l'associació de propietaris. Casino i església eren la cara i creu d'una societat dels anys trenta que va tenir una llibertat que es va acabar de cop amb l'esclat de la Guerra Civil.

8. Cases dels periodistes

■ Emparant-se en la llei de cases barates de 1911, la Cooperativa de Periodistes per a la Construcció de les Cases Barates va construir xalets per als seus associats. Un dels sectors va ser el de la Font d'en Fargues que de 1915 a 1919 van construir sis xalets.

- ▶ **Casa Altimis.** Carrer Pedrell, 38 – Estil Modernista - 1915 – Nivell de protecció C
- ▶ **Casa García-Anné.** Carrer Pedrell, 36 – Estil Noucentista - 1919 – Nivell de protecció C
- ▶ **Casa Eduard Solà.** Carrer Pedrell, 28-34 (desapareguda)

▶ **Casa Pérez Carrasco.** Carrer Frederic Rahola, 46 (actualment Escola Petit Príncep)

▶ **Casa Manuel Miralles.** Carrer Frederic Rahola, 44 (desapareguda)

▶ **Casa Almerich.** Carrer Frederic Rahola, 42, existent però amb molts afegits que la desmereixen.

9. Casa d'estiueig d'Adolf Florensa

(Desapareguda) Passeig Font d'en Fargues, 24, cantonada carrer Frederic Rahola

■ La família de l'arquitecte hi va estar fins poc abans de la guerra. Al cap dels anys es va convertir en l'escola Arrel, de gran prestigi pedagògic. Fa uns anys es va enderrocar per fer-hi pisos.

10. Escola Princesa Margaret

Passeig Font d'en Fargues, 15 – Estil Modernista - 1915 – Tanca del carrer protegida amb nivell D

■ Antiga casa d'estiueig de la família Valls, coneguda llavors com villa Amparo.

11. Casa Lasheras

Passeig Font d'en Fargues, 13 – anys vint del segle XX

■ Casa d'estiueig que el 1933 es va convertir en el Amparo maternal, institució d'acollida de mares solteres, amb l'atenció a càrrec de joves i senyores de família benestant que hi treballaven i ajudaven econòmicament la institució. Als anys seixanta s'hi va instal·lar l'escola Graziela fins aproximadament els anys noranta.

12. Casa unifamiliar

Passeig Font d'en Fargues, 10 – Estil Modernista - 1908 – Obra de Lluís Planas i Calvet – Nivell de protecció C

■ Casa en origen habitatge familiar. Durant molts anys va ser l'escola d'educació espe-

cial Baranova. Aquesta i la del costat van ser construïdes pel mateix arquitecte i tenen estils molt semblants encara que amb diferents solucions ornamentals. Les reixes de ferro forjat són de gran qualitat.

13. Casa unifamiliar

Passeig Font d'en Fargues, 8 – Estil Modernista - 1908 – Obra de Lluís Planas i Calvet – Nivell de protecció C

■ Destaca la qualitat dels esgrafats.

14. Can Giol

Passeig Font d'en Fargues, 2-4 (cantonada passeig Maragall) - Estil Modernista - 1912 – Obra de Guillem Busquets – Nivell de protecció B

■ Malgrat no ho sembli l'edifici està format per dos habitatges que es juxtaposen a la cantonada. De fora manté gairebé intactes tots els elements constructius, però a l'interior ha patit moltes transformacions degut al diversos usos que ha tingut. Té uns bells mosaics hidràulics de diferents dissenys a les habitacions. Actualment encara pertany a la família.

15. Primera casa de pisos

Passeig Maragall, 344 bis

■ Aquest edifici fou un dels primers de quatre pisos d'alçada construït entre finals dels anys vint i els anys trenta, en aquest tram de la carretera d'Horta, a la barriada de la Font d'en Fargues. Destaca un mosaic dalt de tot de la façana amb una mare de Déu. Inicialment tenia terreny al davant que va desaparèixer amb un eixamplament del passeig cap els anys seixanta.

16. Can Fargues

Av. Frederic Rahola, 2-8 – Masia d'origen en una torre de defensa de finals del segle

XII a la part central de l'edifici – Nivell de protecció A (torre de defensa).

■ S'hi van anar afegint cossos constructius en els segles successius fins al XIX. Al segle XVIII Josep Pujol i Pujol tenia la propietat de la casa (mas Pujol) i terres, fins que emparentaren amb la família de Casanovas a meitat del XIX, (Montserrat de Casanovas, fou l'última propietària de la família). Actualment és propietat municipal a l'espera de transformar-la en escola municipal de música.

17. Can Querol

Passeig Maragall, 378-394 – entre anys 1775-1777 – Nivell de protecció B

■ Mansió aixecada per un ric comerciant de Barcelona com a residència d'estiu, sobre una antiga casa rural. Té uns notables esgrafats a la façana, en força mal estat. Els últims propietaris, la família Valdejuli van transformar-la en una residència per a matrimonis ancians, el 1959.

18. Cases en l'antiga alineació

Passeig Maragall, 406

■ Es veu encara el número 10 de l'antic carrer Dolsa, quan eren les primeres cases abans del pont de la riera d'Horta i entrada al poble. Són cases de l'estil rural d'Horta. Al número 402 hi havia dues cases més del mateix estil i una d'elles era can Gaig, la fonda on feien parada els traginers i dispesers fins ben entrat el segle XX.

19. Casa de la Vila o casa del Comú (antic ajuntament de Sant Joan d'Horta)

Carrer Santes Creus, 8-10 – Estil eclèctic – Obra de Claudi Duran i Ventosa – (construït el 1768) i reconstruït el 1895 – Nivell de protecció C

■ A l'edifici, a part de la funció consistorial, hi havia l'anomenada escola del Comú creada el 1793.

20. Can Gras

Plaça Santes Creus, 20

■ Casa documentada al segle XVIII que formava part del primitiu nucli de Sant Joan d'Horta. Actualment està molt desfigurada.

Carrer d'Horta. Era l'antic carrer Major de la vila. La majoria de cases són de planta baixa i pis construïdes a partir del segle XVIII. Destaca la casa del número 41, de 1775, avui restaurant can Xus.

21. Torre d'aigua

■ Davant mateix del número 41 del carrer Horta hi ha la tercera torre o pilar d'aigua de la mina de can Travi.

22. Can Mariner

Carrer del Vent, 1-3

■ Origen del segle XII quan Pere d'Horta, de la casa dels senyors d'Horta, concedeix a Bernat Ferrer mas i terres. Els Mariné arriben a Horta el segle XVI. La masia es transforma a través dels segles. Amb reforma integral fa uns anys es transformà en la biblioteca d'Horta-can Mariner.

23. Casa de Joaquim Puig i Grau

Carrer del Vent, 4 bis - Estil Modernista - 1899 – Obra del mestre d'obres Federico Farreras - Nivell de protecció B

■ Sobre una antiga casa un ric comerciant feu l'encàrrec de transformar-la en la seva residència familiar. La casa té la façana principal al carrer del Vent. Té una galeria modernista que dona al carrer d'Horta. Es construï en terrenys de can Mariner urba-

nitzats a partir de 1870. Actualment és una residència de gent gran.

24. Patisseria Mayol

Carrer Horta, 61

■ Era ca l'Adroguer Vell fundada el 1854 per Gabriel Mayol. Llavors s'hi venien comestibles, i olis i sabons. Segueix la cinquena generació de la família. L'edificació actual de la casa és de 1911.

25. Campanar d'Horta

Carrer Horta, 63-65

■ La peculiaritat d'aquest campanar és que no pertany a un edifici religiós. Un primer campanar es va construir el 1845 sobre l'antic escorxador. Quan el 1945 la Caixa va comprar l'edifici, va edificar-hi pisos i va construir un nou campanar amb les campanes antigues propietat del poble d'Horta.

26. Bar Quimet

Carrer Rajoler / plaça Eivissa

■ Establiment que s'inaugurà el 1927 i de seguida tingué gran acollida entre els hortencs. El lloro Juanitu va ser tot un símbol i l'atracció de la clientela. La conservació d'antics elements ornamentals i decoratius tant a l'exterior són un atractiu com a un establiment de referència.

27. Porxos de l'antic carrer de Castelló

Pl. Eivissa 17-18 – Nivell de protecció D

■ Formats pel que antigament era el carrer Castelló que comunicava la plaça Eivissa amb el carrer Horta, perquè la zona oberta d'ara era plena de cases. Ara són dues cases, 17 i 18 de la plaça Eivissa. En una de les cases es va allotjar la seu de la Fraternitat Republicana els anys trenta, que després va ser requisat per la Falange

28. Plaça Eivissa

■ Antiga plaça del mercat. A la cantonada amb el carrer Fulton es pot veure encara un tros despintat d'un antic rètol que encara hi diu "plaza del Mercado".

Cases construïdes on hi havia els antics horts de Pere Pau, entre finals del XIX i principis del XX - Nivell protecció C

► **Núm. 1 i 1 bis.** Amb diverses ornamentacions modernistes a la façana i botigues als baixos.

► **Núm. 2.** Dues cases iguals. Els balcons tenen el mateix forjat que les de l'1 i 1 bis

► **Núm. 3.** Casa on destaca la galeria d'arcades de dalt de tot

► **Núm. 4.** Casa d'estil modernista amb un balcó de ferro forjat molt treballat

► **Núm. 5.** Casa de notables dimensions que fa cantonada amb la Baixada del Mercat.

► **Núm. 6.** Hi havia una casa i el carrer Cases (anomenat de la Dona) on hi ha el nou edifici i les galeries comercials.

Cases alineades amb el carrer Pere Pau:

► **Núm. 7.** Casa de finals del XIX

► **Núm. 8.** Casa de finals del XIX

► **Núm. 9.** Notable casa del XVIII on destaca la llinda d'una finestra i la del balcó gravat a la pedra l'any 1777. També és remarcable l'arc de carreus que envolten l'antiga porta d'entrada. Malgrat tot i a causa d'estar afectada pel PGM de 1976, no està protegida.

29. Torre d'aigua

Carrer Rajoler / carrer Sanpere i Miquel

■ Pertanyent a la mina de can Travi.

30. Cases unifamiliars

Carrer Sanpere i Miquel, 25-27-29 - Estil historicista - 1905 - Nivell de protecció C

31. Torre d'aigua

Carrer de la Plana/plaça de les Masies

■ Pertanyent a la mina de can Travi.

32. Foment Hortenc

Carrer Alt de Mariner, 15 - Data de 1917 - reforma el 1946 després d'un incendi - Nivell de protecció D

■ Una de les entitats més antigues d'Horta.

33. Casa unifamiliar

Carrer Chapí, 80 - Estil Noucentista

■ Restaurada recentment.

34. Església de Sant Joan d'Horta

Carrer Campoamor, 2-4 - Nivell de protecció C

■ Nova església construïda entre 1905 i 1910 per Ramon M. Riudor i Enric Sagnier. Es considera d'estil neogòtic.

35. Colònia d'estiueig de la rambla Cortada (carrer Campoamor)

► **Núm. 5. Casa de Josep Garreta** - Estil Postmodernista - 1916 - Obra de Josep

Reixat de la casa de Joaquin Puig i Grau

Torre de subministrament d'aigua de la mina de can Cortada (carrer Campoamor)

Graner i Prat - construïda entre 1916 i 1918 - Nivell de protecció C. Des de 1974 acull el Centre d'educació especial Carrilet.

► **Núm. 9. Can Sala, després Acadèmia Martí** - Estil neoclàssic - 1860 - És una de les primeres torres d'estiueig. La reixa és de 1900 i es reforma el 1919 - Obra de Josep Masdeu - Nivell de protecció C

► **Núm. 23. Casa d'estiuejants primerencs** - Destaca esgrafiats geomètrics d'estil Modernista - 1874 i modificacions d'època modernista - Nivell de protecció C

► **Núm. 35. Pilar o torre d'aigua mina de can Cortada** - Nivell de protecció C

► **Núm. 42 i 44. Cases bessones** - Estil Modernista - 1905 - Nivell de protecció C

► **Núm. 47. Can Matas** - desapareguda

► **Núm. 48. Casa Sans-Bernet, després clínica de La Previsión Ferroviaria** - Estil modernista molt modificada - 1900. n Magnífica tanca d'entrada amb reixa de forja i esgrafiats. El matrimoni Francesc Sans (acabat industrial) i Magdalena Bernet varen ser molt apreciats a Horta. Els dedicaren el carrer dels Consorts Sans Bernet.

► **Núm. 49-61. Col·legi Santa Caterina de Siena (Dominiques de l'Anunziata)** - Estil neogòtic - 1875 (col·legi) - 1903 (església) - Obra de Josep Torres Argullol i

Joan Martorell (església). De gran prestigi i tradició pedagògica a Horta.

► **Núm. 52 i 54. Cases unifamiliars** - Estil neoclàssic amb alguna influència modernista - 1907 - Obra de Joan Bruguera Roget - Nivell de protecció C

► **Núm. 56. Casa Julià** - Estil noucentista - Obra de Josep Masdeu - 1920 - Nivell de protecció C. Actualment és una residència de gent gran.

► **Núm. 58. Casa Coca** - Estil Modernista - Obra d'Arnaldo Calvet - 1903 - Nivell de protecció C

36. Creu de terme

■ És de 1952, l'antiga era al camí de l'Església.

37. Can Cortada

■ Antic assentament d'explotació agrícola des d'època romana que va seguir a l'època medieval amb la torre de defensa del segle XI i després en el mas fortificat dels senyors de la casa d'Horta, amb Arnau Vidal d'Horta, fundador de la nissaga. La masia tenia camps de conreu, horta i vinya i aigua en abundància. El 1711 fou comprada per Joan Baptista Cortada, família provinent de Vic, que prengué partit pel bàndol austriacista a la Guerra de Successió. Les diferents reformes de la casa a través dels segles han deixat elements arquitectònics diversos: finestres gòtiques, finestres amb una columna central, festejadors a les finestres, etc. Actualment és un restaurant, amb una rehabilitació a fons que ressalta elements arquitectònics de vàlua.

38. Colònia d'estiueig del carrer Salses Núms. 84-86-88-90-92-94.

► El 1901 el propietari del terreny va demanar permís per construir 6 cases iguals d'una sola planta, amb pou i safareig.

► **Núm. 82. Residència carmelites** - 1903 - Estil neogòtic - Nivell de protecció C. Els anys trenta hi varen estar de llogaters els mossos d'esquadra.

► **Núm. 36. Casa d'Andreu Serra** - construïda pel mestre d'obres Josep Masdeu i Puigdemasa - 1913-

► **Núm. 12. Torre d'estiueig convertida en monestir de l'Adoració Perpetua**

39. Casa de Matas i Ramis

Carrer Feliu i Codina, 20-22 - Estil Modernista - 1912 - Obra de Bonaventura Conill i Montobbio

■ Estava formada inicialment per dues cases adossades que la família Matas i Ramis feu construir pels seus dos fills com a residència d'estiu, el 1912. El 1956 Enric Matas i Ramis llegà una de les cases a l'Ajuntament. El 1956 s'inaugura el centre cultural. Amb el llegat de l'altra casa per Joaquim Matas i Ramis, s'uneixen els dos edificis i s'engrandeix i es crea el centre cívic el 1992.

3

La Clota, un oasi inèdit a la Barcelona del segle XXI

Itinerari i notes:

Juanjo Fernández Marc Villoro

Passejada realitzada el 15 de juny de 2014

Realment la Clota és un oasi dins la ciutat. Un triangle situat entre els barris de la Vall d'Hebron, el Carmel i Horta amb una orografia singular que ha permès que al llarg de la història puguem trobar masies, conreus, jardins de luxe, palaus, cases rurals, torretes, camins, horts, torrents i rieres. Terres de la vall d'Horta que han passat per mans de monestirs, de la burgesia barcelonina, masovers, colons i pagesos, fins arribar als nostres dies en què, amb l'argument del progrés, els canvis faran irreconeixible el paisatge. Però en aquest aspecte, la Clota és una excepció ja que encara són visibles molts d'aquests elements que han sobreviscut al pas del temps. Potser és, com diem, el darrer oasi de la ciutat, on ja ha començat un procés de canvis que esperem no facin oblidar el seu esperit, encara de poble, on els veïns es coneixen i es saluden pel carrer. Els Plans de Millora Urbana, la Clota Conservació i L.C. Reordenació aprovats el 2008, intentaran la millora del barri i "liquidar el deure històric que té la ciutat amb la Clota i els seus veïns" en paraules de la presidenta de l'Associació de veïns.

El Catàleg del Patrimoni arquitectònic de l'Ajuntament de Barcelona identifica amb nivell de protecció B la finca Granja Vella de Martí-Codolar i diversos elements amb categoria C (Bé d'interès Urbanístic), i un amb nivell E. Al llarg del recorregut veurem aquests elements catalogats i també d'altres que, tot i que no tenen aquest reconeixement, tenen un gran bagatge d'història i de vivències personals. Intentarem viure la gran diversitat de carrers, arquitectura i paisatge que excepcionalment ens ofereix el barri de la Clota.

1. Cases de l'avinguda del Marqués de Castellbell núms. 2 - 31

El primer marqués de Castellbell (1670-1715), que va defensar la ciutat el 1697, era propietari d'extenses finques a la contrada. Sobre terrenys propietat dels familiars hereus es van segregar parcel·les de 6 x 20 m.

Conjunt d'hortos que hi havia el 1988 per on ara passa el carrer de Lisboa

Dues fileres de cases d'estiueig construïdes a partir dels anys 1920/30, de planta més terrat i, en alguns casos, pis afegit en posteriors reformes. Al núm. 7-9 destaquen dues cases simètriques amb una font al fons del passadís.

2. Torrent de Sant Genís

L'antic traçat del torrent de Sant Genís entra a la xarxa de clavegueram en aquest punt sota el pont metàl·lic que marca el camí de Sant Genís a Horta. El torrent provenia dels pendents de Sant Genís dels Agudells i recorria tot el carrer d'Alarcón, fins fa molt poc temps encara a cel obert. Al llarg del recorregut era alimentat pels torrents de Besora i de la Clota que s'unien prop de l'actual carrer Capcir, abans carrer dels Plàtans.

3. Mur de la sinia de Can Don Joan

Av. del Marqués de Castellbell, 32

Can Don Joan era una antiga gran casa senyorial que era visitada i descrita pel bjaró de Maldà en el seus viatges. També anomenada Casa noble de Cruylles i anteriorment Mas Castellar, tenia gran extensió d'horta i arbres fruiters com també jardí i abundància d'aigua. Poca cosa resta de la gran mansió tret d'un tros de mur que podem veure al camí de Sant Genís a Horta retallat per l'avinguda del Marqués de Castellbell. El mur fa un angle en el lloc on estava la sinia.

4. Casa del carrer d'Alarcón, 3

Edificació de planta i pis aixecada el 1895 segons inscripció en relleu a la façana. Serveix d'exemple de les edificacions construïdes a principi del segle XX de l'avinguda del Marqués de Castellbell. Hi resideix l'Antonio Garrido, històric veí de la Clota.

5. Bòbila de can Grau

Els terrenys de la bòbila Grau ara són aprofitats per la constructora Cocisa com a magatzem. Durant molts anys la bòbila

fabricava maons i materials de construcció que han ajudat a aixecar edificis de la Clota i encara podem trobar maons amb el gravat "Grau" arreu de Barcelona. L'any 2006 la bòbila de la Clota va deixar de funcionar i els terrenys van ser comprats per un grup immobiliari important que participarà junt amb d'altres grups similars i l'Ajuntament, en el desenvolupament del pla la Clota Reconstrucció.

6. Carreró de ca n'Iglesias

Totes les cases estan afectades d'acord amb el Pla de Millora Urbana - la Clota Reordenació. El carreró, que va ser asfaltat pels propis veïns, era el camí per arribar a la masia de ca n'Iglesias situada on ara és el camp de futbol. Tots els veïns ja han marxat i les seves cases enderrocades fa poques setmanes. Només resta un veí que fa 50 anys que hi viu.

7. Camí de Sant Cebrià

Els orígens de l'ermita de Sant Cebrià no estan documentats però la forma de construcció suggereix una època preromànica. Antigament era punt de trobada d'aplecs i celebracions religioses o fontades i té l'honor d'haver estat residència de Sant Francesc d'Asís i de Sant Ignasi de Loyola. L'ermita es troba a la falda de Collserola i l'antic camí per arribar-hi partia d'Horta i aprofitava els torrents i rieres quan eren transitables, voltant masies i camps de conreu. La riera de Cançó era un tram d'aquesta via i continuava aproximadament per l'actual carrer Jorge Manrique i seguint prop del carrer Harmonia per enllaçar amb una pista que mena a l'ermita.

8. Cal Marcel·lí

Riera de Marcel·lí, 24

És la casa de Marcel·lí Oliva Payerol i podem dir que és l'últim pagès d'Horta. Estem a cal Marcel·lí, al carrer Marcel·lí, abans riera de Marcel·lí i a tocar del que era la font de Marcel·lí. El nom toponímic es refereix a l'avi de l'actual pagès, perso-

na que era molt coneguda a la vall per seu caràcter "pinxo i esvalotat" en paraules del seu nét.

9. Riera de Marcel·lí

Aquesta riera naixia de la unió del torrent de can Barret i el torrent de Montbau molt a prop de les aigües Montalt, actualment el Club Hispano Francès. Conduïa les aigües fins la riera d'Horta a l'inici del carrer Tajo. El nom correspon a Marcel·lí Oliva Yglesies, avi de l'últim pagès d'Horta. Actualment podem veure l'inici de la riera canalitzada per les obres olímpiques, en una entrada al vessant de la muntanya i tancada per una reixa metàl·lica.

10. Can Travi Nou

Carrer de Jorge Manrique s/n
Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic
Catalogat nivell E: Edifici on hi ha ubicat comerç emblemàtic

La masia de can Travi Nou data de principis del segle XVIII. Existia can Travi Vell -d'origen al segle XVI- que ara, totalment remodelada i canviada d'estructura, és la seu de la Guardia Urbana a l'avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer. Totes dues masies eren propietat de la família Samsó que a principi del segle XIX va vendre can Travi Nou a la família Simó que encara són els propietaris. És una masia de forma basilical que en temps rurals estava envoltada de vinyes (conreu de secà ja que encara no sabien de la riquesa d'aigua del subsòl de la vall d'Horta) i també es dedicaven al bestiar. A la planta baixa tenia el magatzem per eines del camp, el celler i el cup per elaborar el vi. Només tenia una planta i als anys vint en van afegir una segona sobre l'estructura de bigues originals, però mantenint tant l'esperit com l'essència de la construcció i l'estructura de masia tradicional. Cap els anys vuitanta es va habilitar com a restaurant, però han mantingut l'ambient de masia rural.

11. Hort de Marcel·lí Oliva Payerol

Carrer de Jorge Manrique, 8
És un dels últims horts de pagès que resta a Barcelona. Ha estat treballat pel senyor Marcel·lí amb dedicació plena i sense dies de festa perquè l'hort és la seva ànima. L'ha cultivat sempre manualment fins els últims temps que la seva salut el manté en una cadira de rodes però que no l'hi impedeix fer la feina. Cultiva tota mena d'hortalisses regades amb aigua de pou, que ven al públic. La seva fama ha traspassat fronteres i és protagonista d'articles de premsa, televisió i llibres. Està orgullós del tot el que cultiva i fa menció especial als tomàquets.

12. Pavelló de la República

Projectat pels arquitectes Josep Lluís Sert i Lluís Lacasa per a l'Exposició Interna-

cional de París de 1937, va ser, en plena Guerra Civil, un espai de difusió artística i de propaganda del govern de la Segona República. Edifici racionalista, de formes simples, volums clars, línies rectes i façanes sense ornamentacions, que busca la funcionalitat. És un paral·lelepípede de 10,8 per 28,8 metres i 12 metres d'altura, amb planta baixa, oberta al pati, i dues plantes pis. Amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona, es va realitzar una rèplica de l'edifici de París, que avui és gestionat per la Universitat de Barcelona i que acull una biblioteca i un centre de recerca i documentació sobre la Segona República, la Guerra Civil, l'exili, el franquisme i la transició a Espanya i a Catalunya.

13. Can Montalt

Club Esportiu Hispano-Francès

Carrer de Jorge Manrique, 15
Can Montalt és la seu social des de 1968 del Club Esportiu Hispano-Francès. El club va ser creat el 1943 i tenia les instal·lacions esportives en terrenys de can Santpere, al Guinardó. La torre original de la família Montalt s'ha anat eixamplant amb reformes motivades pel seu ús social. Situada al costat de l'antiga riera de can Barret i de la font de Marcel·lí, comercialitzava aigua mineral de les aigües de Montalt.

14. Mistos

Avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer / carrer del Pare Mariana

És un grup escultòric gegant dissenyat per l'artista pop suec Claes Oldenburg i l'holandesa Coosje van Bruggen inaugurat amb motiu dels Jocs Olímpics del 92. Representa una caixa de mistos caiguda al terra, un d'ells encès, i quatre mistos més escampats per la zona. Les obres de Claes Oldenburg transformen objectes quotidians engrandint-los exageradament (els mistos fan 20,73 m d'alçada) i entre les seves obres més famoses destaquen Pinça per la roba (1974) o Màquina d'escriure tova (1963). Més obres a: <http://oldenburgvanbruggen.com/>

15. Font d'en Marcel·lí

Avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer / carrer del Pare Mariana

Cap vestigi resta de la font. Únicament sabem del lloc on era per un pou cimentat d'accés pels serveis municipals i que està situat a l'avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer a tocar de l'escultura més gran dels Mistos i amagat per una palmera.

16. Torre Jussana

Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer, 30
Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic
Pren el nom d'una torre de defensa de la qual no hi ha cap vestigi. Aquest edifici es va construir a principis del segle XIX

per una família benestant barcelonina que, com d'altres, volia residir als afores de la ciutat. D'inspiració neoclàssica francesa, i en concret del parisenc Hôtel Guimard, les dues façanes són similars i hi destaca el porxo d'accés, que té una doble escalinata amb balustrada, i està sustentat per columnes jòniques i coronat amb un gerro de terracota. Entre 1979 i 1988, Torre Jussana va acollir l'escola Nostre Temps en l'ensenyament de parvulari i EGB. L'any 1992, l'Ajuntament de Barcelona va adquirir l'edifici i actualment és la seu del Centre de Serveis a les Associacions.

17. Camí de Sant Genís a Horta

Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic.
És l'antic camí que comunicava Horta amb l'església romànica i el nucli de Sant Genís dels Agudells, també conegut com camí Fondo. Era un camí sinuós que s'adaptava al terreny i que ara ens l'hem d'imaginar en bona part. L'església de Sant Genís dels Agudells és una de les primerenques del pla de Barcelona amb un acte de donació de l'any 931 i que en un entorn rural de masies ens indiquen l'antiguitat d'aquest camí. Encara podem veure un tram del traçat. Des de l'avinguda del Marquès de Castellbell puja sinuosament pel costat sud de Torre Jussana i creua l'avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer entre la Granja Vella de Martí-Codolar i el convent de les Mares Mínimes. A partir de l'avinguda de Martí-Codolar es pot recordar pel pas d'Isadora Duncan on ja es perd l'antic traçat. La direcció ascendent que senyala el tram rehabilitat marca una línia recta fins l'església de Sant Genís.

18. Cal Peronet

Camí de Sant Genís a Horta, 60

La casa la va fer en Gaspar Gausachs allà pels anys 1870/1890 i ha estat habitada pels seus descendents. És una casa amb planta de masia i tots els elements de casa rural habituals de la vall d'Horta: rellotge de sol a la façana, pou, sinia coberta, safarejos (la família havia fet activitat de bugaderia), diversos arbres dels quals resta una palmera, i l'hort, retallat per la urbanització de la zona motivada pels Jocs Olímpics.

19. Convent de les Mares Mínimes

Avinguda de Martí-Codolar, 20

Les Mares Mínimes són la branca femenina d'un ordre de monjos fundat per Sant Francesc de Paula. El nom deriva de l'extrema humilitat del seu fundador que volia que els frares fossin "els més petits de tots els religiosos" coneguts com l'Orde Minimorum. La comunitat té origen en un grup de joves d'Andujar (Jaen) que el 1495 van demanar a Sant Francesc de Paula ser acollides sota l'orde dels Mínims ja que s'assimilaven en la regla de la vida retirada i contemplativa.

L'orde va ser aprovat pel Papa Julià II el 1506. A Barcelona van ser unes germanes que provenien d'Antequera el 1628. La congregació va viure al carrer Tallers i carrer del Carme, i el 1908 van comprar l'actual convent. L'edifici era una mansió propietat de la família Martí-Codolar construïda per Jaume Brossa i Mascaró, deixeble d'Elies Rogent, per encàrrec de la senyora Joaquina Martí-Codolar Gelabert.

20. Granja Vella de Martí-Codolar

Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer, 15
Catalogat nivell B: Bé d'interès urbanístic
Són terres que havien estat propietat del monestir de Sant Jeroni de la vall d'Hebron que a partir de 1798 van ser comprades per la burgesia de Barcelona. Propietaris com la família Milà i Roca, i posteriorment els Inglada, van transformar la casa rural i els terrenys de conreu en una casa residencial i uns jardins de gran luxe, arribant a tenir com a convidat el rei d'Espanya Fernando VII el 1828. Per herències posteriors accedeix a la propietat de la finca Joaquim Martí Codolar, banquer fundador del Banc de Barcelona que va apostar per millorar-la i assegurar el subministrament d'aigua. Els fills van continuar les millores (essent visitades pel rei d'Espanya del moment, Alfonso XIII el 1888) i en Lluís Martí-Codolar va modular la finca en tres espais: un d'arquitectònic -el palauet-; un altre, lúdic

-els jardins-; i el tercer, productiu -explotació avícola i conreus. Va crear un jardí zoològic amb diversitat d'animals únic a l'Estat, l'Ajuntament de Barcelona va comprar els animals el 1892 i aquest va ser l'origen del Zoo de Barcelona.

El palauet. És l'evolució de la casa senyorial dels Inglada remodelada per l'arquitecte Jaume Brossa i Mascaró. La imatge actual és fruit d'una remodelació de 1948. Arquitectònicament ha estat definida com un prototip d'estil Art Nouveau amb elements modernistes i la façana, de difícil catalogació, com eclèctica. Elements a destacar de la façana són els forjats dels balcons i diverses figures de pedra de simbologia mitològica, i detalls com la maneta de la porta principal o els salva cantons. L'edifici està en fase de transformació en un museu sobre la Granja Vella i el record a la visita el 1886 de Don Joan Bosco, a la finca.

Els jardins. Augmenten la distinció del palauet. En realitat són un parc de jardins que al llarg del temps s'han modificat segons inquietuds dels propietaris. Les parts més antigues com el Jardí dels Reis amb el monument a Fernando VII i el Bosc Romàntic daten de 1828 quan era can Inglada. Lluís Martí-Codolar va adaptar els jardins per l'aclimatació dels animals que col·leccionava. Ara, sense animals,

podem gaudir d'aquells indrets: jardí del Rombe, passeig de les Palmeres, pati dels Til·lers, i d'altres creats posteriorment com el pati toledà anomenat el Cigarral de la Santa, dedicat a Santa Teresa.

21. Carrer Torelló i can Curé

El carrer marcava l'antic límit de la finca de Martí-Codolar i el mur nord és un vestigi que encara existeix. El nom del carrer Torelló fa referència a una nissaga de propietaris de l'indret des del segle XIX. Can Curé és la casa rural a l'altra banda del carrer on viuen descendents de la família Torelló. La casa disposa encara de bassa, sinia, horts i un alt xiprer. És una de les més antigues de la Clota.

22. Can Trilla - Premi FAD 2000

Al passatge Feliu hi ha una vivenda que va rehabilitar l'Estudi Miralles-Tagliabue EMBT (l'arquitecte Enric Miralles i Moya tenia vincles familiars a la Clota) i que va rebre la menció especial al Premi Ciutat de Barcelona de 1999 en la modalitat d'Arquitectura i Urbanisme, i el premi FAD d'interiorisme l'any 2000. Es tracta d'una vivenda unifamiliar creada a partir de la unió i rehabilitació de dues petites edificacions entre mitgeres. La casa disposa de planta baixa i superior i, a banda dels espais propis d'una vivenda, compta amb una gran sala d'estudi i biblioteca, i el

jardí. Malgrat que la rehabilitació es va fer a partir de tècniques modernes, a l'interior s'hi conserven elements antics.

23. Passatge de Sant Jaume

Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic
A les dues bandes d'aquest passatge podem veure cases i horts ben cultivats i dotats de pous i basses pel rec. El passatge no té sortida i arriba fins a la porta d'entrada de can Feliu. El passatge forma part de la zona P.M.U. la Clota Conservació i s'ha catalogat recentment com bé d'interès urbanístic junt amb els horts. Al mur de can Draga resta una placa de carrer amb el nom "Pasaje de San Jaime" encara en castellà.

24. Passatge Feliu

El nom correspon a Feliu Homs, antic propietari de can Feliu. Amb el P.M.U. – la Clota Conservació canviarà la seva fisonomia. Ara és un racó que ens trasllada a temps de passat rural. De traçat sinuós, era el camí d'accés a diverses cases rurals i que, com el carreró de ca n'Iglesias, també va ser pavimentat pels veïns. Des del passatge hi ha una bona vista dels horts i cases de la part antiga de la Clota i que el P.M.U. vol convertir en un futur mirador. A la part baixa del passatge trobem diverses masies senzilles: cal Tort, ca la Blanquera, can Plata, cal Reig i cal Oms.

En el projecte de L.C.C. consta com element a preservar amb nivell C tot i que encara no consta oficialment al Patrimoni Arquitectònic de la ciutat.

25. Can Feliu/can Pocull

Passatge de Sant Jaume, 19

Finca d'uns 2000 m2 de terreny amb un gran hort que disposa d'un pou de 15 metres de fondària amb mina i safareig que actualment s'utilitza de bassa per regar l'hort. També disposava de sínia. La casa ha estat recentment rehabilitada en la seva totalitat. A can Feliu es feia feina de bugaderia per a les cases benestants de Barcelona aprofitant l'abundància d'aigua. Els horts seran expropiats pel Pla de Conservació de la Clota i passaran a ser equipaments com a zona verda.

26. Pou ca l'Oriol

Al mig del carrer de Bragança resta aquest element de l'antiga finca de ca l'Oriol. Fins fa pocs anys el pou encara era utilitzat pels veïns.

27. Carrer de Bragança

Carrer molt estret urbanitzat arran de l'aixecament d'edificis d'autoconstrucció per part dels veïns que van comprar les parcel·les de terrenys de ca n'Oriol cap els anys cinquanta-seixanta. En aquest procés d'autoconstrucció cada propietari edificava segons les seves possibilitats i capacitats.

Pou de cal Senyorito

Torre mirador del carrer de la Puríssima

Ca n'Andalet i el turó de la Rovira

Així, hi ha cases de planta més pis i d'altres que s'alcen fins a tres plantes.

Cases del carrer d'Alarcón. Tots aquests casals estan afectats pel Pla de Millora Urbana – la Clota Conservació i protegits amb nivell C. Alguns d'ells en situació deteriorada, han estat catalogats com equipaments comunitaris. Són coneguts a l'entorn pel sobrenom de l'activitat o malnom del resident.

28. La Vaqueria

Carrer d'Alarcón, 7. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

29. Ca la Bugadera Rica

Carrer d'Alarcón, 17-19. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

30. Cal Segur, ca l'Escabellat, cal Fumador

Carrer d'Alarcón, 19-29. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

31. Casal al cap del carrer d'Alarcón

Carrer d'Alarcón, 55. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

32. Cal Senyorito

Carrer d'Alarcón, 37. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

És més casa rural que masia i una de les més antigues de la Clota. Disposava de safareig, un gran hort i un pou al qual es pot baixar per una escala des de dins de la casa i que connecta amb la mina que probablement era un ramal de la mina que duia aigua a can Don Joan i a can Bransí.

33. Torre mirador

Carrer Puríssima, 1. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

Segons el catàleg del Patrimoni Arquitectònic de l'Ajuntament de Barcelona: "Torre d'aigües de planta circular coronada per una balustrada recolzada sobre mènsules, que envolta tot el perímetre. Segurament, està conformada per dos cilindres concèntrics: l'interior, dipòsit pròpiament dit; i l'exterior, per on discorre l'escala d'accés al mirador. Al llarg de la torre s'obren algunes petites obertures, ovalades i quadrades, de ventilació i il·luminació de l'escala"

No es tracta d'una torre d'aigua. En realitat és una torre mirador que el propietari de la casa edificada el 1922 va fer per poder veure el mar. Ara ja no és possible veure'l a causa de les edificacions construïdes entre el turó de la Peira i el de la Rovira. L'entrada a la torre és des de dins de la casa i disposa d'una escala de cargol fins a la balustrada.

34. Unió de torrents

Carrer del Capcir, 1

A l'antic carrer dels Plàtans (ara Capcir) junt a l'actual plaça de la Clota, era el lloc on s'ajuntaven el torrent de Besora i el de la Clota al torrent de Sant Genís, que continuava pel carrer d'Alarcón fins acabar a la riera d'Horta.

35. Ca n'Andalet

Passatge d'Andalet, 11. Catalogat nivell C: Bé d'interès urbanístic

L'edifici pertany a l'Ajuntament de Barcelona i ara és un centre d'equipaments de Barcelona Activa. De la masia hi ha referències des de 1675 tot i que la seva existència es considera anterior al segle XVI. També s'havia anomenat can Ventura i can Grasses. Els noms dels passatges del voltant recorden el nom dels antics propietaris (passatge Andalet i passatge d'en Xinxó). Disposava de mina d'aigua provinent de Sant Genís dels Agudells. A les seves terres es conreaven vinya, arbres i figueres i fins els anys 50 va tenir activitat agrícola. És un edifici de tres plantes amb la galeria de porxos al seu lateral. En ús rural, la planta baixa era l'habitatge dels masovers i magatzem d'eines del camp. En ús ja residencial, la planta superior amb els porxos era una gran sala per esdeveniments socials. Les arcades li donen gran personalitat a la masia i tenien la funció de regular la temperatura de l'edifici. A Horta hi ha diversos exemples de masies amb galeria com can Travi Vell (ara remodelada) i can Fargues. L'Ajuntament va comprar la masia als descendents d'Eudald Bernet "Andalet" l'any 1991 i la va rehabilitar totalment. S'han mantingut diversos elements com la porta d'entrada amb arc de mig punt de grans dovelles i d'origen potser anterior al segle XVI. A l'interior es poden veure parets originats amb carreus escairats.